

Als wij deel hebben aan elkaars
dan wandelen wij in het licht,
zoals hijzelf in het licht staat

113

De blindgeborene, een bedelaar langs de weg, levend op zijn gehoor herkent hij ieder geluid, iedere voetstap, weet precies wie er voorbijgaat.

Een goede kandidaat voor het radio-programma Raden-maar, een uitzending tijdens de lunchpause vooral voor huisvrouwen. Je hoort eerst een geluid; wat zou dat zijn? een huisvrouw wordt opgebeld. Ze mag het raden en als ze het raadt, dan wint ze f 50.- of een veelvoud daarvan.

Als een blinde is ze geheel aangewezen op haar gehoor. Zo maar raden is een slag in de lucht. Je moet het geluid herkennen, ergens thuis kunnen brengen in je eigen leef- en ervaringswereld.

Ik denk dat voor vele mensen het evangelie, vooral dat van Joannes, zo ongeveer klinkt als dat radio-programma Raden-maar. Het klinkt als een raadsel. Je moet afgaan op wat je hoort. Zien is er niet bij.

Paulus had dat goed door: Geloven, zei hij, dat ontstaat uit het horen.

Het gaat daarbij niet om zo iets simpels als een geluid, een stem, maar we horen een heel verhaal en als het uit is, dan raden-maar wat er bedoeld is.

Kunnen wij wat wij gehoord hebben ook thuisbrengen, herkennen, past het ergens in onze leef- en ervaringswereld?

Het evangelie is geschreven voor mensen die het zelf niet gezien hebben, ook niet meer kunnen zien, een verhaal voor blindgeborenen. Voor ons een moeilijke zaak, gewend als we zijn de hele wereld visueel onder ogen te krijgen door film en T.V. Als het er op aan komt, ons bestaan er mee gemoeid is, valt er niets te zien, alleen maar te horen, zijn wij als blinden, geloven zonder te zien.

Ik ken zo'n blindgeborene, ik moet aan hem denken als ik dit Evangelie lees. Geen bedelaar, maar dichter, musicus, predikant. Neen niet Jules de Corte, maar Ds. Jan Wit. Ik was altijd bijzonder geboeid door de wijze waarop hij het evangelie voorlas: een groot boek als een romeins missaal voor zich met braille-schrift, zijn handen de woorden en zinnen aftastend, hoofd een beetje omhoog, zijn stem zacht en indringend.

Hij moest eens in Amsterdam met anderen gedichten voordragen. Toen het zijn beurt was beklom hij het spreekgestoelte ook met zo'n lijvig missaal. Al bladerend in het grote boek maakte hij deze opmerking vooraf:

Dames en Heren, u hoeft niet te schrikken. Dit is in werkelijkheid maar een heel dun boekje en ik lees er maar een paar verzen uit voor. U ziet dus wel, dat U niet moet afgaan op wat U ziet, kostelijke opmerking van een blinde, die alles zou willen zien wat er om hem heen te zien valt en toch weet heeft van de betrekkelijkheid van het zien met eigen ogen.

Want zien en zien is twee en in één zin gebruikt hij zien in beide betekenissen. Zien met je ogen en zien met je geest, inzien, inzicht hebben, maar ook een gezicht hebben, een visioen. Ook dat is zien.

Daarom kunnen blindgeborenen helderziende zijn.

Die dubbele betekenis kent ook de schrijver van dit evangelie en hij hanteert ze beiden met groot meesterschap.

Een blinde genezen, hij kan weer zien. Hoera voor de blinde, denk je dan. Maar niets daarvan. In plaats van algemene vreugde bij burens en ouders heerst er een bedrukte sfeer. De burens vertrouwen hun eigen ogen niet meer, zijn overrompeld door het wonder. Druk gepraat of hij het nu wel of niet is. Zijn dubbelganger, zegt er een. De ouders lijken hun vreugde weg te slikken uit angst.

Alle aandacht concentreert zich rond de Farizeërs, die op irritante wijze de aandacht vragen, geldingsdrang, onderzoekersmethode, verhoor, intimidatie, dreiging, verdachtmaking, als iemand de ogen openen een misdrijf is. Driemaal wordt de genezene verhoord en dan de kardinale vraag van de inquisiteurs: Wat vindt jij zelf van hem?

Nou, dat is ook wat, een profeet natuurlijk. Dat klinkt voor hun als: een provo natuurlijk. Maar de man heeft Jesus nog nooit in levende lijve gezien, enkel zijn

gehoord, die hij uit duizenden zou herkennen.

Een profeet hoef je niet te zien, je moet hem horen. Dus een profeet, een stem van God, want geloven ontstaat uit het horen.

Maar met dat al zit iedereen met dat wonder in zijn maag: de burenen vanwege de verwarring, zijn ouders vanwege de angst, de farizeënen vanwege de aanval op hun gezag en de blinde zelf tenslotte, die als bedelaar langs de weg minder gezanik aan zijn hoofd had dan nu hij weer zien kan, om van ons zelf nog maar niet de spreken.

Maar dan komt het moment van het echte zien, hoogtepunt van het verhaal waar Joannes naar toe werkt. Het moment van het zien in zijn volle betekenis, het moment dat Jesus in het beeld verschijnt. Wat voorafging is slechts confrontatie met alle verkramping van dien. Dit is de eerste echte ontmoeting sinds hij weer kan zien. Nu staat hij oog in oog met hem, de bron van alle - mag ik het zeggen? - ellende. Nu komt zijn gezichtsvermogen pas op volle toeren en wat ziet hij?

Een mens, zomaar een mens, een mens zonder lastige vragen, een mens waaraan je niet voorbij kijkt, een mens die hem boeit, waar wat van uitgaat, die iets uitstraalt. Alles is klaar en licht aan hem, mens zonder masker, zonder angst, zonder prestige-waan, zonder dubbele bodems, een mens die hem zoekt in zijn verlorenheid, want hij is er uitgegooid, telt niet meer mee.

Een mens tegenover hem, die hem antwoord geeft, een mens om je aan toe te vertrouwen, waar hij voor door de knieën gaat.

Geloven is niet meer: blindelings aanvaarden, luisterend herkennen, maar geloven is nu zien, licht van binnen, visioen, tot klaarheid komen.

Joannes wil dat visioen ook bij ons oproepen.

Ik ben het Licht van de wereld, legt hij Jesus in de mond. Het wordt een kwestie van zien, licht kun je niet horen. Daarom al die beelden bij Joannes, prikkeling van de verbeelding.

Je kunt hem eten, zegt hij, want hij is levend brood.

Je kunt hem drinken, want hij is levend water,

Je kunt hem zien, want hij is licht, bron van licht.

Hij verheldert je bestaan, zet alles in een ongehoorde klaarte, maakt je menszijn doorzichtig. Hij is het licht dat opdaagt aan je bestaanshorizon, aan de donkere grens van het leven, de dood.

Om dat te zien moet je wel van je blindheid genezen worden.

Velen weten dat niet, weten niet eens dat ze blind zijn, vooral de vrome en religieuze mensen met God op de lippen en eigendunk in het hart. Zij denken dat ze zien misschien wel dat ze zioners zijn zoals Nikodemes, een man van onverdachte sympathie voor Jesus. Dat is niet genoeg, hij moet ziende worden, opnieuw geboren uit de moederschoot van zijn vroomheid, hij moet naar het licht toe als een kind dat geboren wordt. Hij aarzelt, hij weigert.

Dat heeft Joannes de joden hoogst kwalijk genomen, want voor hem was Jesus de zoon van zijn leven. Als een bliksemflits door zijn leven gegaan was hij voorbij voor Joannes er erg in had. Ook hem de grote vriend moesten de ogen worden geopend. Jesus heeft zijn bestaan doorlicht, zijn menszijn geloofwaardig gemaakt, zin gegeven, hoop en toekomst, licht. Daarvan getuigt dit verhaal, neergeschreven in de hoop dat het ook voor ons zo zal zijn. Maar dan wel eerste de ogen laten openen, dan moeten wij wel eerst het slijk van onze aangeleerde vroomheid uit onze ogen wassen. Ga naar de heldere bron van het bestaan, Siloach, de gezondene, doe wat hij U zeggen zal, begin van alle geloof, op horen zeggen alleen.

Maak plaats, geef ruim baan aan je medemens in je leven en je ogen zullen opengaan. Je zult zien, geloof me, je zult zien, licht in je leven.

Elk verhaal van dit evangelie is als een visioen, het roept een mens op stralend van menselijkheid, een mensenzoon, het einde!

Als je het ziet en je gewonnen geeft, dan krijgt dat kleine raadselachtige woordje God een nieuwe klank en inhoud. Dan breekt er een nieuw gezicht, inzicht door, dan zie je plotseling wat je vroeger niet zag, dat die stralende mens je vrijmaakt van al je vrome bedenkzels over God, dat hij je een lichtende toekomst geeft, dat hij het licht is dat iedere mens verlicht,

dat die lichtende toekomst nog het best kan worden aangeduid met het woord: God